

Lenart Zajc: *Hevimental*. Ljubljana: Založba Tuma, 2004.

Lenarta Zajca smo spoznali z mladinskima romanoma *5 do 12* in *Zguba*. Čeprav lahko domnevamo, da je mladina knjigi z navdušenjem požrla, si po drugi strani težko predstavljamo starša, ki bi ju svojemu potomcu podaril za rojstni dan. Že v teh romanah se namreč premeša kar nekaj krvi in sperme. Glavni junaki prvenca so pametni in odkritosrčni skinheadi, ki svoje težave z odraščanjem pogosto stresajo na naključno izbrane obiskovalce rokovskih koncertov, mimogrede pa popijejo nadrealistične količine alkohola in položijo lepo število "pičk". V romanu *Zguba* so liki kako desetletje starejši, vendar ne bistveno drugačni. Če je za ta romana značilen realističen, skoraj memoarski tok pripovedi, se *Zgodbe iz teme*, zbirka kratkih zgodb, ki jima je sledila, nagiba k fantastiki. V *Hevimentalu*, Zajčevem najnovejšem romanu, se mešajo realistične prvine s fantastiko, videti pa je, da potoki krvi v vsakem njegovem delu še narastejo.

Roman ima dokaj kompleksno strukturo. Hkrati sledimo okvirni zgodbi in dvema vloženicima. V okvirni zgodbi je glavna junakinja Miriam, ki živi najverjetneje v našem času nekje v Ljubljani. Miriam je tipična upornica; poleg problemov z družino, jo teži še bratrančeva smrt med vojno v Bosni. Svoje proste ure preživlja ob branju starih bratrančevih stripov *Heavy Metal*. Iz njih izhajata obe vloženi zgodbi. Miriamina najljubša stripovska junakinja je Asynja. Z njeno zgodbo se roman tudi začne. Vstopimo v Frizijo, v leto 1233. Zgodovinske okoliščine so resnične – gre za križarsko vojno proti Stedingerjem. Ikografija je (v skladu z naslovom stripa) metalska; v središču dogajanja je zaščitnik deklice Asynje, pogumni, lepi in spretni bleđi lokostrelec s črnimi lasmi, ki bi bil v današnjem času idealen frontmen kakega metalskega benda. K metalskemu imidžu spadajo gotski, srednjeveški simboli (prav srednji vek je dogajalni čas zgodbe) in spogledovanje z nordijsko mitologijo

(od koder prihaja ime Asynja). Pri tej zgodbi velja upoštevati avtorjevo opozorilo, da vsebina romana "morda ni najprimernejša za občutljivejše bralce". Že na drugi strani se namreč potopimo v mlako krvi; priča smo genocidu nad Stedingerji, izjemno nazornim opisom bitke, posilstev in mučenja. Občudovanja vredni so baročni opisi klanja: "Rezilo prereže verižno srajco, ki ščiti ranljivo kožo. Težka kovina prereže nežno kožo, reže kite in drobi kost na njeni poti. Roka visi samo še na kitah, kri brizga iz prerezanih žil, dlan v krču še naprej drži sekiro." Za trenutek se zazdi, da smo se znašli v vlogi mesarskega vajenca, ki mu mojster neprizadeto razlaga, kako odreti bika. Kljub vonju po sveži krvi, ki veje s prvih strani knjige, se zdijo opisi prej komični kot tragični, gledamo jih z neke distance, bralec se s trzajočimi trupli ne poistoveti. Prizor spomni na Tarantinov film *Ubila bom Billa*, v katerem se v enem samem prizoru bojevanja nakopiči tudi do dvesto trupel, a zna pri tem ostati zabaven. Po desetletjih Rambov in kung fu filmov je tudi mrcvarjenje človeškega mesa postalo predmet zafrkantske postmodernistične igrice. Na postmodernizem in na Calvinov roman *Ko neke zimske noči popotnik* spominja tudi avtorjevo igranje z bralčevim horizontom pričakovanja. Ker je nekaj nadaljevanj stripa izgubljenih, dobimo le odseke zgodbe, konca pa sploh ne. Konec si izmišljuje Miriam, hkrati pa že plete novo zgodbo, v kateri glavno vlogo spet igra Asynja, ki tokrat ni več deklica, pač pa seksi dekle z dvema rdečima strelama na licih. Nadarjena bojovnica z erotično željo po ubijanju bi bila še najbližje liku Xene. Če je bila prva zgodba prestavljena v preteklost, je druga v prihodnost, v antitopično znanstvenofantastično mesto, obkroženo s puščavo, v kateri živijo izobčenci. Da gre za natančno sledenje žanru znanstvene fantastike, nas opozarjajo številni elementi, avtorjeva domišljija se sprošča predvsem pri opisih novih orožij, s katerimi Asynja spretno pobija nasprotnike (ker je izobčenka, so nasprotniki praktično vsa živa bitja, ki jih sreča), in pri opisu antiutopične družbene ureditve, ki spominja na Zamjatinov roman *Mi*. Tudi tukaj država nadzoruje vse potankosti posameznikovega življenja, seks je dovoljen, čustva pa najstrožje prepovedana. Kot D-503 tudi Asynja^{33/1} prekrši ta zakon, in sicer s svojo ljubico Miriam. Gre seveda za isto Miriam, ki si zgodbo izmišljuje, in ravni okvirne in vložene zgodbe se začneta mešati. Svet sanj se pomeša z "realnim svetom", prvine fantastike se začnejo pojavljati tudi sredi okvirne pripovedi (vedno močnejšo vlogo recimo dobiva duh, ki živi v stanovanju pod Miriam). Dokončno se zgodbi pomešata v predzadnjem poglavju z naslovom *Konec sveta*, v katerem gre Miriam v dom upokojencev k metalskemu guruju in mediju Bartolomeju. Ta jo poveže z mrtvim bratrancem, ki se je v svojem novem, posmrtnem življenju znašel v Miriamini zgodbi. Avtor se tu začne vedno bolj spraševati o statusu resničnosti v literaturi in zunaj nje: "Njena dlan orje skozi kamnito steno pred njo. Stena je projekcija. Ali pa je projekcija Asynja?"

Lenart Zajc je tudi s tem romanom dokazal, da je mojster žanrske literature. Njegove zgodbe so dvodimenzionalne freske, psihološka karakterizacija črno-bela, barve pa kričeče pisane. Junaki vloženi zgodb se delijo na lepe (mišičasti

moški in ženske s poudarjenimi oblinami), pametne, pravične in spretnne bojevnike ter na grde (strgane, škrbaste, sključene), neumne in krivične nerode. Ta shema se odslikuje na okvirni zgodbi, a ker glavna junaka okvirne zgodbe ne prihajata iz stripov, ampak stripovske superjunake le posnemata po svojih najboljših močeh, si avtor privoščič nekaj komičnih obratov. Miriamin fant Baba je "prišel, da bi jo obvaroval vsega hudega. Buba Zanetti, bad gay iz Mad Maxa. Baba, angel maščevanja". A Baba ni niti diler niti bančni ropar, kot si na začetku zamišlja Miriam, pač pa le navaden avtomehanic. Toda kljub občasni ironiji tudi tukaj ostanemo v okvirih žanrskega. Miriamina zgodba dočaka hiter in neproblematičen srečen konec. Baba res maščuje njeno čast in z motorjem do smrti povozi njenega posiljevalca, a je za to kaznovan le z borimi tremi meseci zapora. Asynja se materializira iz stripovske junakinje v Miriamino in Babino hčerko in tako združi obe ravni pripovedi. Duh Miriaminega bratranca se poslovi kot pravi moški: "v pozdrav dvigne kalašnika in izgine". Ko sta združeni obe ravni pripovedi, je romana konec. Zajc ga konča s stavkom, ki bralca še zadnjič opozori na kvazirealnost romana, ki ga bere: "Sanjarjenja je konec." Tudi okvirna zgodba je le avtorjevo sanjarjenje.

Zaradi lahkotnega ritma in spretnega sloga se roman prebere na dušek in bo nedvomno našel širok krog bralcev (in verjetno precej zgroženih nasprotnikov).

Udarna žanrska literatura z dobrim razgledom po postmodernizmu in solipsizmu.